

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO NR. 2024/1-1360 PRIEŠ LIETUVOS KALĖJIMŲ TARNYBOS PRAVIENIŠKIŲ 1-ĄJĮ KALĖJIMĄ

2025 m.
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė 2024 m. gruodžio 5 d. gavo X (toliau – Pareiškėjas) skundą dėl Lietuvos kalėjimų tarnybos (toliau – Kalėjimų tarnyba, LKT) Pravieniškių 1-ojo kalėjimo (toliau – Pravieniškių 1-asis kalėjimas) pareigūnų veiksmų (neveikimo) netinkamai išnagrinėjus Pareiškėjo kreipimuisis bei tinkamai neužtikrinus teisės įsigyti maisto produktų bei kitų prekių kalėjimo parduotuvėje (toliau – Skundas).

2. Pareiškėjas Skunde nurodo:

„[...] noriu apskųsti Pravieniškių 1-ojo kalėjimo parduotuvę, [...]. Noriu paminėti [...] atsakymo 2024-04-02 Nr. 2G-763 [...] Lietuvos kalėjimų tarnybos [...] atlikto tyrimo (pabrėžiame, kad Jūsų skunde t. y. mano skunde – nurodytos prekės – sveriamas tabakas ir tabako vyniojamasis popierius, nėra įtraukti į prekių, kurių kainos yra nurodytos sutartyje sąrašą. Taip pat dėl savo specifikos, šių kainų ir prekių nėra skelbiama UAB „A“ internetinėje parduotuvėje, todėl nėra galimybės tikrinti šių kainų pagrįstumą vadovaujantis prekių kainų kontrolės taisyklių nuostatomis). [...]

Pravieniškių 1-ojo kalėjimo parduotuvėje [...] niekada nemačiau iškabintų prekių kainų [...]. [...] Atvežtos [...] daržovės ar vaisiai – tai tikrai laisvės žmogus nepirktų, nes viskas supuvę [...]. Nuperki bulves 3 maišelius, tai [...] 1 maišiuką išmeti, nes neįmanoma iš bulvių kažką padaryti. [...]. [...] kaina bulvių [...] 90 centų už 1 kg. [...] taip pat daugiau nei pusę išmečiau ir pirktų svogūnų [...]. [...] dar yra baisyau su vaisiais, kuriuos atveža į [...] kalėjimo parduotuvę ir jų kainos yra tiesiog iš „Kosmoso laikų“. [...] Bananai II kl. 1 kg kaina yra 1,70 euro [...]. [...]“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

3. Pareiškėjas Seimo kontrolierės prašo ištirti Skunde nurodytas aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierė 2024 m. gruodžio 12 d. raštu Nr. 4D-2024/1-1360/3D-2441 kreipėsi į Kalėjimų tarnybos direktorių, prašydama paaiškinti Skunde aprašytas aplinkybes.

2025 m. sausio 6 d. Seimo kontrolierė gavo Kalėjimų tarnybos 2025 m. sausio 6 d. raštą Nr. 1S-48, kuriame nurodoma:

4.1. „Pravieniškių 1-o kalėjimo parduotuvėje, patikrinimo metu radus kainų neatitikimus ar netinkamos kokybės prekių, surašomi patikrinimo aktai ir išsiunčiami paslaugos teikėjui.

Pridedama: Patikrinimo aktai, kuriuose nustatyti pažeidimai ir išsiųsta paslaugos teikėjui LV-40511; LV-34241; LV-25008; LV-18393; LV-7810.“

4.2. „Vadovaujantis 2024-02-22 Lietuvos kalėjimų tarnybos direktoriaus įsakymu Nr. T-9 baudmės atlikimo vietoje veikiančioje parduotuvėje parduodamų prekių kainų ir kainoraščių patikrinimai atliekami vieną kartą per mėnesį. Pravieniškių 1-ojo kalėjimo parduotuvėje paskutinį kartą atliktas 2024-12-18.

Pridedama: Baudmės atlikimo vietoje veikiančiose parduotuvėse parduodamų prekių kainų ir kainoraščių patikrinimo aktas Nr. LV-71474.“

4.3. „Lietuvos kalėjimų tarnyba 2024-10-08 pasirašė Nuteistųjų/suimtųjų apiprekinimo paslaugos teikimo viešojo pirkimo–pardavimo sutartį Nr. ST-394 su UAB „B“. Sutarties terminas iki 2026 m. vasario mėn. 8 d.“

4.4. „Sutartyje yra numatyta sąlygos, įpareigojančios apiprekinimo paslaugą teikiančiai įmonei laikytis teisės aktų reikalavimų. Pridedama sutarties kopija – punktai 2.3; 2.4.“

4.5. „Sutartyje yra numatyta atsakomybė, pažeidus sutarties sąlygas, įpareigojančios apiprekinimo paslaugą teikiančiai įmonei laikytis teisės aktų reikalavimų. Pridedama sutarties kopija – punktai 3.2; 3.3; 3.4.“

4.6. „Prekių kainos parduotuvėje tikrinamos pagal Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2021 m. gegužės 17 d. įsakymu Nr. V-166 „Dėl Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2020 m. gegužės 13 d. įsakymo Nr. V-133 „Dėl laisvės atėmimo vietų įstaigų parduotuvėse parduodamų prekių kainų kontrolės taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ patvirtintas Laisvės atėmimo vietų įstaigų parduotuvėse parduodamų prekių kainų kontrolės taisyklės.“

5. 2025 m. sausio 13 d. Seimo kontrolierė gavo Kalėjimų tarnybos 2025 m. sausio 13 d. raštą Nr. 1S-253, kuriame nurodoma: „[...] patikrinus dokumentų valdymo bendrąją informacinę sistemą nustatyta, kad nuteistasis X (toliau – pareiškėjas) 2024-01-23 kreipėsi su skundu (reg. Nr. NPS-22-2169) dėl parduotuvės veiklos Lietuvos kalėjimų tarnybos Pravieniškių 1-ajame kalėjime, į kurį 2024-02-20 raštu Nr. 2S-648 buvo pateiktas atsakymas. Pareiškėjas 2024-04-02 pateikė skundą (reg. Nr. 2G-763) dėl tabako kainų parduotuvėje. 2024-05-08 raštu Nr. 2S-2237 nuteistajam buvo pateiktas atsakymas.“

Papildomai prie rašto pridėti dokumentai, kuriuose nurodyta toliau pateikiama informacija:
- Kalėjimų tarnybos 2024 m. vasario 20 d. rašte Nr. 2S-648 nurodyta:

„Nagrinėjant skunde nurodytas aplinkybes, kreipėmės į apiprekinimo paslaugos teikėjo atstovus su prašymu pateikti išsamią informaciją atsakančią į Jūsų skunde nurodytas problemas. UAB „B“ atstovas, projektų vadovas informavo: „...Pranešame, kad gavome Jūsų 2024-01-23 skundą Nr. NPS-22-2169 dėl prekių kainų. Išanalizavus Jūsų skundą, pranešame, kad patikrinus pardavimo įvykius parduotuvės kasose (laikotarpyje nuo 2023-12-01 iki 2024-01-23), konstatuota, kad Jūsų skunde minimų prekių kainos (pagal tuo metu turimas prekių kategorijas bei įvertinus prekių asortimento pavadinimus ir prekių rūšis, taip pat kainų pasikeitimus) nustatytos teisingai. Kadangi skunde Jūs nedetalizuojat kokį konkrečiai jogurtą Jūs pirkote, pranešame, kad parduotuvėje buvo prekiauta ir jogurtiniu gėrimu, kurio pardavimo kaina nustatyta 1,37 eur. Dėl kitų skunde minimų prekių pranešame, kad prekės „Sūdyti kiaulienos lašiniai“ – pardavimo kaina nustatyta 8,03 eur/kg, atitinkamai ~400gr. kaina 3,38 eur., paskaičiuota teisingai, prekės „Pienas“ 1 litro kaina 1,39 eur., prekės „Šokoladas SCHOGETTEN STRACCIATELLA NEW 100 g“. pardavimo kaina – 1,82 eur/vnt., „Pomidorų, laikotarpyje nuo lapkričio iki balandžio mėnesio imtinai“, kaina – 5,41 eur/kg .

Nagrinėjant skundą, buvo analizuojamu visų prekyboje esančių prekių kainos ir neatitikimų nenustatyta.

Pranešame, kad 2022 m. spalio 7 d. viešojo pirkimo konkursą laimėjusi UAB „B“ sudarė nuteistųjų/suimtųjų apiprekinimo paslaugos teikimo sutartį Nr. 76-82 su Pravieniškių pataisos namais-atvirąja kolonija (nuo 2023 m. sausio 1 d. – Lietuvos kalėjimų tarnybos Pravieniškių 1-asis ir 2-asis kalėjimai). Sutarties dalykas yra kalėjimų nuteistųjų (suimtųjų) apiprekinimo paslauga.

Paslaugos teikėjas kalėjimų teritorijoje parduoda prekes, nurodytas pasiūlymo produktų kainos lentelėje, joje nustatytais kainomis. Nustatytos kainos, gali būti mažinamos esant išpardavimams ir akcijoms, apie kurių organizavimą ir laiką sprendžia parduotuvės administracija...“ (tekstas iš rašto originalo).

Informuojame, jog grynaisiais pinigais, kalėjimo teritorijoje esančioje parduotuvėje, nuteistieji atsiskaityti negali. Visos finansinės operacijos vyksta per Finansų skyriaus darbuotojus. Jei disponuojate konkrečia informacija apie vykdomus nusikaltimus 1-o kalėjimo parduotuvėje, parduotuvės darbuotojų, prašome informuoti Kriminalinės žvalgybos skyriaus darbuotojus arba Imuniteto ir vidaus tyrimo skyriaus darbuotojus, kurie patikrins, Jūsų pateiktus faktus, pradės tyrimo procedūrą.

Šis Lietuvos kalėjimų tarnybos atsakymas per vieną mėnesį nuo jo įteikimo dienos gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Vilniaus apygardos administraciniam teismui (Žygimantų g. 2, 01102 Vilnius).“

- Kalėjimų tarnybos 2024 m. gegužės 8 d. rašte Nr. 2S-2237 nurodyta:

„[...] Skunde teigiate, kad Pravieniškių 1-ajame kalėjime veikiančioje parduotuvėje sveriamasis tabakas ir tabako vyniojamasis popierius yra neadekvačiai brangesnis nei kitose parduotuvėse, kas, Jūsų teigimu, pažeidžia įstatymus, nes tabakas negali būti brangesnis nei nustatyta valstybės. Jūsų teigimu, tabakas brangesnis daugiau nei dviem eurai. Prašote įvertinti visas galimybes ir atsakyti, „ar tai daromai žmoniškai“ (čia ir toliau, citatų kalba netaisyta).

LKT išnagrinėjusi Jūsų Skundą ir su Skundu susijusią medžiagą – Pravieniškių 1-ojo kalėjimo Turto valdymo skyriaus specialisto pateiktą informaciją, UAB „B“ 2024 m. kovo mėn. kainoraštį, UAB „B“ atstovo pateiktą informaciją – nustatė, kad Pravieniškių 1-ojo kalėjime bausmę atliekančių nuteistųjų/suimtųjų apiprekinimo paslaugą įstaigos teritorijoje veikiančioje parduotuvėje teikia UAB „B“. 2022 m. spalio 7 d. viešojo pirkimo konkursą laimėjusi UAB „B“ sudarė nuteistųjų/suimtųjų apiprekinimo paslaugos teikimo sutartį Nr. 76-82 (toliau – Sutartis) su Pravieniškių pataisos namais-atvirąja kolonija (nuo 2023 m. sausio 1 d. – Lietuvos kalėjimų tarnybos Pravieniškių 1-asis ir 2-asis kalėjimai).

Informuojame, kad Sutarties sąlygose yra konkrečiai nurodytas prekių sąrašas, kuris privalomai turi būti parduotuvės asortimente. Kainos nustatomos vadovaujantis Sutarties punktu „...siekiant užtikrinti, kad visą paslaugos teikimo sutarties galiojimo laikotarpį, parduotuvės asortimente būtų teikiamos prekės nurodytos pasiūlymo produktų kainos lentelėje (sutarties 2 priedas), bei joje nustatytais kainomis“. UAB „B“ sudaro ir Jums nuolat teikia kainoraštį su parduotuvėje prekiaujamų prekių sąrašu ir kainomis, atskirai pažymėdami ir atskirdami siūlomų prekių ir kainų, sutinkamai su laimėto konkurso metu sąrašu ir kainomis tų prekių, kuriomis prekiaujama ne konkurso metu laimėtomis kainomis.

Pažymime, kad vadovaujantis Laisvės atėmimo vietų įstaigų parduotuvėse parduodamų prekių kainų kontrolės taisyklėmis, patvirtintomis Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2020 m. gegužės 13 d. įsakymu Nr. V-133 „Dėl laisvės atėmimo vietų įstaigų parduotuvėse parduodamų prekių kainų kontrolės taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Prekių kainų kontrolės taisyklės), parduodamų prekių asortimentą, jų kainas nuolat tikrina LKT Turto valdymo skyriaus specialistai. Tikrinama, kad apiprekinimo įstaigoje parduodamų prekių kainos neviršytų Sutartyje jos šalių sulygtų kainų ir kad paslaugos teikėjo nustatytos kainos prekėms, kurios nėra įtrauktos į Sutartį, neviršytų daugiau kaip penkiolika procentų tų pačių savybių prekių kainų, palyginus jas su Lietuvos Respublikos teritorijoje registruotos ir jos teritorijoje prekiaujančios UAB „A“ internetinės parduotuvės maisto ir kitų prekių kainomis (<...>). Pranešame, kad Turto valdymo skyriaus specialistai periodiškai tikrina apiprekinimo įstaigoje esančių kainų pagrįstumą.

Pabrėžiame, kad Jūsų Skunde nurodytos prekės – sveriamasis tabakas ir tabako vyniojamasis popierius nėra įtraukti į prekių, kurių kainos yra nurodytos Sutartyje, sąrašą. Taip pat dėl savo specifikos, šių prekių kainos nėra skelbiamos UAB „A“ internetinėje parduotuvėje (<...>), todėl nėra galimybės tikrinti šių kainų pagrįstumą vadovaujantis Prekių kainų kontrolės taisyklių nuostatomis.

Pažymime, kad Lietuvos Respublikos akcizų įstatymo 34 straipsnyje yra numatyta tik

didžiausia galima cigarečių pardavimo kaina: „Cigaretės negali būti parduodamos už didesnę kainą negu didžiausia mažmeninė kaina, nurodyta ant pakuotės“. Didžiausios pardavimo kainos kitiems tabako gaminiams ar reikmenims, nėra numatytos.

Nagrinėjant skunde nurodytas aplinkybes, buvo kreiptasi į apiprekinimo paslaugos teikėjo atstovus su prašymu pateikti išsamią informaciją atsakančią į Jūsų skunde nurodytas problemas. UAB „B“ atstovas informavo, kad prekės kainos nustatymą įtakoja vidiniai ir išoriniai veiksniai. Vidiniai veiksniai tai sąnaudos – nuo jų priklauso, kokia kaina gali būti nustatyta, nes siekiama padengti gamybos, paskirstymo, logistikos ir produkto pardavimo sąnaudas, bei būtų gauta pakankamai pelno už bendrovės pastangas bei riziką. Atitinkamai išoriniai veiksniai, – tai kainos ir paklausos santykis, kuris skiriasi skirtingų tipų rinkose. Atsižvelgus į minėtus veiksnius, konkrečiai prekės „Tabakas LD 30 g“ pardavimo kaina yra nustatoma atsižvelgus į prekės įsigijimo, saugojimo (sandėliavimo) ir transportavimo (logistikos) sąnaudas, iš dalies taikant 15 % principą () ir nėra vienoda Lietuvos kalėjimuose. Dėl paminėtų priežasčių tabako vyniojamojo popieriaus kainos sumažinti taip pat nėra galimybės.

Įvertinus išnagrinėtą medžiagą, Jūsų Skundas yra nepagrįstas.

Šis atsakymas per vieną mėnesį nuo jo įteikimo dienos gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Regionų administracinio teismo Centriniam rūmams (Žygimantų g. 2, 01102 Vilnius).“

Tyrimui reikšingos teisės aktų nuostatos

6. *Europos kalėjimų taisyklių* (toliau – EKT) 31.5 papunktis – „Kaliniai, atsižvelgiant į higienos, tvarkos ir saugumo reikalavimus, turi turėti galimybę nusipirkti ar kitaip įsigyti prekių, įskaitant gėrimus ir maistą, panašiomis kainomis, kaip kad yra laisvėje.“

7. *Viešojo administravimo įstatymo* (toliau – VAI):

3 straipsnis „*Viešojo administravimo principai*“ – „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: [...] 5) išsamumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį; 9) objektyvumo. Šis principas reiškia, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs.“

10 straipsnio „*Administracinių sprendimų priėmimas*“ 4 dalis – „Viešojo administravimo subjektas administracinį sprendimą dėl asmens prašymo ar skundo turi priimti per 20 darbo dienų nuo tokio prašymo ar skundo gavimo dienos.“

8. *Bausmių vykdymo kodekso* (toliau – BVK):

100 straipsnio „*Bausmių vykdymo sistemos pareigūnų ir antstolių veiksmų ir jų priimtų sprendimų apskundimo tvarka*“:

1 dalis – „Viešųjų darbų, laisvės apribojimo, arešto ir laisvės atėmimo bausmes vykdančių įstaigų pareigūnų veiksmai ir jų priimti sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami atitinkamą bausmę vykdančios įstaigos direktoriui. Bausmę vykdančios įstaigos direktorius šį skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o kai dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo pabaigos dienos.“

2 dalis – „Šio straipsnio 1 dalyje nurodytą bausmę vykdančios įstaigos direktoriaus veiksmai ir sprendimai per dvidešimt dienų nuo jų įteikimo dienos gali būti skundžiami apygardos administraciniam teismui.“

9. *Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2021 m. gegužės 17 d. įsakymu Nr. V-166 patvirtintų Laisvės atėmimo vietų įstaigų parduotuvėse parduodamų prekių kainų kontrolės taisyklių* (toliau – Taisyklės):

3 punktas – „Laisvės atėmimo vietų įstaigos direktorius ar jo įgaliotas asmuo, sudarydamas laisvės atėmimo vietų įstaigoje laikomų nuteistųjų ir suimtųjų asmenų apiprekinimo paslaugų teikimo sutartį (toliau – Sutartis), privalo įtraukti į Sutartį nuostatas, kurios užtikrintų, kad: 3.1. Sutartyje nurodytos Prekės visą Sutarties galiojimo laikotarpį būtų Parduotuvės asortimente; 3.2. Parduotuvėje parduodamų Prekių kainos neviršytų Sutartyje jos šalių sulygtų kainų; 3.3. Paslaugos teikėjo nustatytos kainos Prekėms, kurios nėra įtrauktos į Sutartį, neviršytų daugiau kaip 15 (penkiolika) procentų tų pačių savybių prekių kainų, palyginus jas su Lietuvos Respublikos teritorijoje registruotos ir jos teritorijoje prekiaujančios UAB „A“ internetinės parduotuvės maisto ir kitų prekių kainomis (<...>); 3.4. Paslaugos teikėjui būtų taikoma atsakomybė dėl Sutarties dalies, susijusios su parduodamų prekių kainų reguliavimu, nevykdymą; 3.5. Paslaugos teikėjui būtų žinoma ir suprantama taikytina atsakomybė už Sutarties nevykdymą arba netinkamą vykdymą pagal šių Taisyklių 3.2. ir 3.3. punktus; [...].“

5 punktas – „Laisvės atėmimo vietų įstaigų Parduotuvėse parduodamų Prekių kainos turi būti tikrinamos ne rečiau kaip kartą per mėnesį. Tikrinamos atsitiktine tvarka atrinktos parduodamų Prekių (ne mažiau kaip 20 pozicijų) kainos, dėl kurių dažniausiai gaunami skundai.“

6 punktas – „Patikrinimų metu turi būti vertinama, ar: 6.1. Prekių kainos neviršija šių Prekių kainų, nurodytų Sutartyje; 6.2. Prekių kainos neviršija šių Prekių kainų pagal Taisyklių 3.3 punktą.“

9 punktas – „Komisija, atlikusi prekių kainų patikrinimą, surašo patikrinimo aktą. Vienas akto egzempliorius įteikiamas paslaugos teikėjui, antras egzempliorius saugomas laisvės atėmimo vietų įstaigoje. Patikrinimo akto kopija ir informacija apie patikrinimo rezultatus per 5 d. d. nuo patikrinimo akto sudarymo pateikiama Kalėjimų departamentui prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos (toliau – Kalėjimų departamentas).“

10 punktas – „Jeigu paslaugos teikėjas pažeidžia Sutarties nuostatas pagal Taisyklių 3.2 p. ir 3.3. p. ir tai nurodyta patikrinimo aktuose, įstaiga nedelsiant turi kreiptis į paslaugos teikėją ir reikalauti sumažinti kainas. Už pasikartojančius pažeidimus iki Sutarties galiojimo pabaigos įstaiga turi taikyti paslaugos teikėjui atsakomybę pagal Taisyklių 3.4. ir 3.5. punktuose nustatytas nuostatas.“

12 punktas – „Už šių Taisyklių nuostatų vykdymą laisvės atėmimo vietų įstaigoje atsakingas įstaigos direktorius.“

10. Lietuvos kalėjimų tarnybos 2024 m. spalio 8 d. Nuteistųjų / suimtųjų apiprekinimo paslaugos teikimo viešojo pirkimo–pardavimo sutarties Nr. ST-394 su UAB „B“ (toliau – Sutartis) 3.7 papunktis – „Jeigu Paslaugos teikėjas per 6 (šešis) mėnesius 2 (du) kartus pažeidžia Sutartį ir jam surašomi pažeidimo aktai, 3 (trečią) kartą pažeidus Sutartį, Paslaugos teikėjui taikoma 500 (penkių šimtų) eurų bauda ir pareikalaujama trūkumą pašalinti nedelsiant arba ne vėliau kaip per 1 (vieną) darbo dieną nuo pažeidimo nustatymo dienos.“

Tyrimo išvados

11. Atsižvelgiant į Skunde aprašytas aplinkybes, išvados pateikiamos dėl kiekvienos iš šių dalių atskirai:

11.1. dėl aplinkybių, susijusių su skundų nagrinėjimu;

11.2. dėl aplinkybių, susijusių su tinkamai neužtikrinama teise įsigyti maisto produktų bei kitų prekių kalėjimo parduotuvėje.

Dėl aplinkybių, susijusių su skundų nagrinėjimu

12. Skunde rašoma, kad Pareiškėjas kreipėsi į LKT su skundais dėl parduotuvėje parduodamų prekių kainų ir kokybės ir gavo jo netenkinančius atsakymus.

13. Nagrinėdama pareiškėjų skundus, Kalėjimų tarnyba, kaip viešojo administravimo subjektas, savo veikloje privalo laikytis ir viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų; jų priimami sprendimai turi būti išsamūs, grįsti objektyviais duomenimis

(faktais) ir teisės aktų normomis. Viešojo administravimo subjektas, taip pat ir Kalėjų tarnyba (jos padaliniai) administracinį sprendimą dėl asmens prašymo ar skundo turi priimti per 20 darbo dienų nuo tokio prašymo ar skundo gavimo dienos. Atsakymai į prašymus parengiami atsižvelgiant į jų turinį (šios pažymos 6 punktas).

14. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas 2024 m. sausio 23 d. kreipėsi į LKT su skundu (reg. Nr. NPS-22-2169) dėl parduotuvės veiklos Pravieniškių 1-ajame kalėjime. Atsakymas į skundą buvo pateiktas 2024 m. vasario 20 d. raštu Nr. 2S-648. Jame paaiškinta, kad buvo kreiptasi į apiprekinimo teikėjo atstovus ir išanalizuotos skunde nurodytų prekių kainos, taip pat visų prekyboje esančių prekių kainos, neatitikimų nustatyta nebuvo. Atsakyme nurodyta ir rašto apskundimo tvarka.

Pareiškėjas 2024 m. balandžio 2 d. pateikė skundą (reg. Nr. 2G-763) dėl tabako gaminių didelių kainų Pravieniškių 1-ojo kalėjimo parduotuvėje, į šį skundą LKT 2024 m. gegužės 8 d. raštu Nr. 2S-2237 Pareiškėjui pateikė atsakymą, kuriame paaiškino, kad yra reguliariai tikrinamas apiprekinimo įstaigoje esančių kainų pagrįstumas, o skunde nurodytos prekės – sveriamasis tabakas ir tabako vyniojamasis popierius – nėra įtrauktos į prekių, kurių kainos yra nurodytos Sutartyje, sąrašą. Paaiškinta, kad Lietuvos Respublikos akcizų įstatymo 34 straipsnyje yra numatyta tik didžiausia galima cigarečių pardavimo kaina: „Cigaretės negali būti parduodamos už didesnę kainą negu didžiausia mažmeninė kaina, nurodyta ant pakuotės“. Didžiausios pardavimo kainos kitiems tabako gaminiams ar reikmenims nėra numatytos. Taip pat Pareiškėjui paaiškinta, kad prekės kainos nustatymą lemia vidiniai ir išoriniai veiksniai. Atsižvelgus į minėtus veiksnius, konkrečiai prekės „Tabakas LD 30 g“ pardavimo kaina yra nustatoma atsižvelgus į prekės įsigijimo, saugojimo (sandėliavimo) ir transportavimo (logistikos) sąnaudas, iš dalies taikant 15 % principą, ir nėra vienoda Lietuvos kalėjimuose. Dėl paminėtų priežasčių tabako vyniojamojo popieriaus kainos sumažinti taip pat nėra galimybės.

Vertintina, jog atsakyme paaiškinta, kaip yra nustatomos konkrečios kainos, koks ir kodėl antkainis yra taikomas tabako gaminiams. Atsakymas pateiktas nežymiai viršijant 20 darbo dienų terminą, tačiau toks pažeidimas vertintinas kaip mažareikšmis. Atsakyme nurodyta rašto apskundimo tvarka.

Skundo tyrimo metu buvo patikrinta tabako „LD Red“ 30 g kaina prekybos tinklo „C“ vienoje iš parduotuvių; nustatyta kaina 7,20 Eur. Tokia pati kaina nurodyta ir viešai skelbiamame 2025 m. vasario mėn. UAB „D“ kainoraštyje, skirtame Kauno kalėjime veikiančiai parduotuvei. Seimo kontrolierė daro išvadą, kad Pareiškėjo teiginiai, jog Pravieniškių 1-ojo kalėjimo parduotuvėje tabako „LD Red“ 30 g 8,26 Eur kaina viršija Sutartyje nustatytą leistiną 15 % antkainį, nepasitvirtino.

Šio tyrimo kontekste svarbu pažymėti, kad nuteistieji, atsižvelgiant į kalėjime taikomus reikalavimus, turi turėti galimybę nusipirkti prekių panašiomis kainomis, kokios yra laisvėje (šios pažymos 6 punktas). Tabakas ir jo gaminiai nėra draudžiama prekė, todėl jam taip pat turi būti taikomas adekvačios kainos reikalavimas. Seimo kontrolierė atkreipia LKT atsakingų pareigūnų dėmesį į tai, kad Seimo kontrolierei pavyko sužinoti tabako gaminių kainas bent iš dviejų šaltinių, todėl akivaizdu, kad LKT rašte nurodytas pareigūnų argumentas, jog „[...] Skunde nurodytos prekės – sveriamasis tabakas ir tabako vyniojamasis popierius nėra įtraukti į prekių, kurių kainos yra nurodytos Sutartyje, sąrašą. Taip pat dėl savo specifikos, šių prekių kainos nėra skelbiamos UAB „A“ internetinėje parduotuvėje (<...>), todėl nėra galimybės tikrinti šių kainų pagrįstumą vadovaujantis Prekių kainų kontrolės taisyklių nuostatomis [...]“, Seimo kontrolierės vertinimu, yra biurokratinis.

15. Apibendrinus tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad LKT pareigūnai į Pareiškėjo kreipimąsi atsakė išsamiai, pagal Pareiškėjo skundo turinį, LKT 2024 m. gegužės 8 d. raštu Nr. 2S-2237 atsakymą pateikė nežymiai viršydami teisės aktuose nustatytą terminą. Atsakyme nurodyta rašto apskundimo tvarka. Pateiktas atsakymas atitinka VAĮ nustatytus reikalavimus. Tačiau LKT 2024 m. vasario 20 d. rašte Nr. 2S-648 pateiktame atsakyme Pareiškėjui akivaizdžiai matomas LKT pareigūnų atsainus požiūris į situacijos vertinimą, pareigūnų argumentai susiję su Pareiškėjui aktualių tabako gaminių kainų nustatymu laikytini biurokratiniais, kai vietoj reikalų sprendimo iš esmės buvo laikomasi formalumų, atsisakoma spręsti pareigūno kompetencijai priklausančius klausimus, todėl

Skundo dalis dėl aplinkybių, susijusių su netinkamu skundų nagrinėjimu, kiek tai susiję su LKT 2024 m. vasario 20 d. raštu Nr. 2S-648 pateiktu atsakymu Pareiškėjui, pripažįstama pagrįsta.

Dėl aplinkybių, susijusių su tinkamai neužtikrinama teise įsigyti maisto produktų bei kitų prekių kalėjimo parduotuvėje

16. Skunde nurodoma, kad Pravieniškių 1-ojo kalėjimo parduotuvėje aukštos kainos, produktų kokybė netinkama ir LKT nesiima dėl to jokių veiksmų.

17. LKT prekių kainas Pravieniškių 1-ojo kalėjimo parduotuvėje tikrina vadovaudamasi Taisyklėmis. Taisyklėse numatyta, kad laisvės atėmimo vietų įstaigų parduotuvėse parduodamų prekių kainos turi būti tikrinamos ne rečiau kaip kartą per mėnesį. Patikrinimų metu turi būti vertinama, ar prekių kainos neviršija šių prekių kainų, nurodytų Sutartyje. Komisija, atlikusi prekių kainų patikrinimą, surašo patikrinimo aktą. Jeigu paslaugos teikėjas pažeidžia Sutarties nuostatas ir tai nurodyta patikrinimo aktuose, įstaiga nedelsdama turi kreiptis į paslaugos teikėją ir reikalauti sumažinti kainas. Už pasikartojančius pažeidimus iki Sutarties galiojimo pabaigos įstaiga turi taikyti paslaugos teikėjui atsakomybę pagal Taisyklėse nustatytas nuostatas.

18. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad LKT 2024 m. spalio 8 d. pasirašė Sutartį, šios Sutarties galiojimo terminas iki 2026 m. vasario 8 d. Sutartyje yra numatytos sąlygos, įpareigojančios apiprekinimo paslaugą teikiančiai įmonei laikytis teisės aktų reikalavimų, taip pat numatyta atsakomybė, pažeidus Sutarties sąlygas (šios pažymos 9 punktas).

LKT informavo Seimo kontrolierę, kad bausmės atlikimo vietoje veikiančioje parduotuvėje parduodamų prekių kainų ir kainoraščių patikrinimai atliekami vieną kartą per mėnesį, kaip numatyta Taisyklėse. Pravieniškių 1-ojo kalėjimo parduotuvėje patikrinimas buvo atliktas 2024 m. gruodžio 18 d., po Seimo kontrolierės kreipimosi, kurio metu trūkumų apiprekinimo paslaugą teikiančioje įmonėje nebuvo nustatyta.

Skundo tyrimo metu LKT pateikė Pravieniškių 1-ojo kalėjimo parduotuvėje atliktų patikrinimo aktų kopijas: 2024 m. kovo 22 d. Nr. LV-10393; 2024 m. balandžio 23 Nr. 25008; 2024 m. birželio 11 d. Nr. LV-34241; 2024 m. liepos 10 d. LV-40511. Įvertinus pateiktus dokumentus matyti, kad visų šių patikrinimų metu buvo nustatyti kainų neatitikimai ir (ar) prekių kokybės pažeidimai, šie aktai buvo nusiųsti paslaugos tiekėjui, kaip ir numatyta Sutartyje ir Taisyklėse, kad nedelsiant būtų pašalinti nustatyti pažeidimai.

Seimo kontrolierė atkreipė dėmesį į Sutarties 3.7 papunktį, kuriame numatyta, jog jeigu Paslaugos teikėjas per 6 (šešis) mėnesius 2 (du) kartus pažeidžia Sutartį ir jam surašomi pažeidimo aktai, 3 (trečią) kartą pažeidus Sutartį, Paslaugos teikėjui taikoma 500 (penkių šimtų) eurų bauda ir pareikalaujama trūkumą pašalinti nedelsiant arba ne vėliau kaip per 1 (vieną) darbo dieną nuo pažeidimo nustatymo dienos. Atkreiptinas dėmesys, kad LKT Seimo kontrolierei nepateikė duomenų, ar šiuo konkrečiu atveju nustačius pasikartojančius pažeidimus Pravieniškių 1-ojo kalėjimo parduotuvėje per šešis mėnesius, apiprekinimo įmonei buvo taikytos sankcijos ar baudos, numatytos Sutarties 3.7 papunktyje, ar buvo atlikti patikrinimai dėl trūkumų pašalinimo. Seimo kontrolierės vertinimu, nors patikrinimai atliekami vadovaujantis Taisyklių nuostatomis, tačiau LKT atliktuose patikrinimuose trūksta grįžtamosios kontrolės įvertinimo, nėra aišku, ar apiprekinimo įmonė po nustatyto pažeidimo pašalino nustatytus trūkumus, ar ne.

Seimo kontrolierė atkreipia atsakingų pareigūnų dėmesį, kad nuteistieji dažnai kreipiasi su skundais į Seimo kontrolierę nurodydami nepasitenkinimą kalėjimų parduotuvių kainomis, prekių kokybe ir asortimento įvairovės trūkumu, todėl Seimo kontrolierei kyla pagrįstas klausimas, ar Taisyklėse ir Sutartyje numatytos atsakomybės už nustatytus pažeidimus taikymas yra užtikrinamas, ar LKT pareigūnai atlieka vėlesnį patikrinimą, ar apiprekinimo įmonė po nustatyto pažeidimo pašalino visus trūkumus, ar apskritai yra nustatytas grįžtamosios kontrolės mechanizmas. Seimo kontrolierė vertina, kad tokio mechanizmo nesant, sudaromos prielaidos pakartotinai pažeisti Sutartį,

taip pat nepakankamai užtikrinti nuteistųjų teisę įsigyti prekių panašiomis kainomis, kokios yra laisvėje veikiančiose prekybos vietose.

19. Apibendrinant tai, kas išdėstyta šioje pažymos išvadų dalyje, darytina išvada, kad LKT pareigūnai Pravieniškių 1-ojo kalėjimo parduotuvėje (apiprekinimo įmonėje) atlieka patikrinimus taip, kaip nustatyta Taisyklėse, nustatę pažeidimus surašo patikrinimų aktus, kuriuos nusiunčia apiprekinimo įmonei, kad nustatyti pažeidimai būtų nedelsiant ištaisyti, tačiau nėra nustatytas trūkumų pašalinimo priežiūros mechanizmas. Tokio mechanizmo nebuvimas laikytinas nepakankamai rūpestingu veikimu, nepakankamu nuteistųjų teisės į kokybišką apsipirkimą užtikrinimu, todėl Skundo dalis dėl aplinkybių, susijusių su tinkamai neužtikrinama teise apsipirkti parduotuvėje pripažįstama pagrįsta.

SEIMO KONTROLIERĖS SPRENDIMAI

20. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia X Skundo dalį dėl aplinkybių, susijusių su skundų nagrinėjimu, pripažinti pagrįsta.

21. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia X Skundo dalį dėl aplinkybių, susijusių su tinkamai neužtikrinama teise įsigyti maisto produktų bei kitų prekių kalėjimo parduotuvėje, pripažinti pagrįsta.

SEIMO KONTROLIERĖS REKOMENDACIJA

22. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 1, 8 ir 14 punktais, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė **Kalėjimų tarnybos direktoriui** rekomenduoja:

22.1. imtis priemonių, kad ateityje LKT pareigūnai, nagrinėdami nuteistųjų skundus, veiktų rūpestingai ir neatsisakytų nepagrįstai spręsti pareigūno kompetencijai priklausančius klausimus (šios pažymos 12-15 punktai);

22.2. imtis priemonių, kad būtų išsiaiškinta, ar buvo atlikti pakartotiniai (grįžtamieji) patikrinimai tais atvejais, kai buvo nustatyti pažeidimai Pravieniškių 1-ojo kalėjimo parduotuvėje, jeigu buvo – Seimo kontrolierei nurodyti, kokie; jeigu nebuvo atlikta grįžtamoji kontrolė – imtis priemonių ir reglamentuoti grįžtamosios kontrolės mechanizmą.

Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Apie rekomendacijų nagrinėjimo rezultatus prašoma informuoti **Pareiškėją ir Seimo kontrolierę** (rekomendacijų nagrinėjimo rezultatus ir juos pagrindžiančius dokumentus Seimo kontrolierei pateikti per E. pristatymo informacinę sistemą ar el. p. ombuds@lrski.lt).